

Evaluatie lachgasverbod

Oktober 2021

Context: maatschappelijke en individuele gevolgen lachgasgebruik

Het lachgasgebruik neemt de laatste jaren toe, ondanks het aanbod aan voorlichting aan jongeren en hun ouders. Bewoners, ondernemers en professionals (o.a. Jellinek, JOU, GGD, huisartsen) uiten in gesprekken met gebiedsmanagers veiligheid hun zorgen over het excessieve lachgasgebruik door jongeren/jongvolwassenen. Er wordt aangegeven dat lachgas (met name de tanks¹) zeer beschikbaar zijn, wat het gebruik ervan stimuleert.

De negatieve effecten van lachgasgebruik zijn onder te verdelen in drie categorieën.

1. Schade voor gezondheid

De volgende schadelijke gezondheidseffecten zijn bekend^{2,3}:

- lichamelijk letsel door bevroeringsverschijnselen en brandwonden
- verschillende vormen van (onomkeerbare) neurologische (zenuw)schade
- (gedeeltelijke) dwarslaesies
- zuurstofverdringing met acute gezondheidsklachten: duizeligheid, hoofdpijn, tintelingen of gevoelloosheid in ledematen en een verminderd bewustzijn
- chronische gezondheidsklachten bij aanhoudend gebruik als gevolg van vitaminegebrek B12
- lichamelijk letsel door verkeersincidenten

2. Verkeersveiligheid

Lachgasgebruik tijdens deelname aan het verkeer is levensgevaarlijk, Trimbos geeft aan dat het risico ervan wordt ingeschat als groot tot zeer groot⁴. In 2019 berichtte de politie dat zij steeds vaker verkeersincidenten zien waarbij lachgas mogelijk een rol speelt. De politie heeft op landelijk niveau onderzoek gedaan om zicht te krijgen op het aantal incidenten. Daarin zagen zij een toename in incidenten: van 60 incidenten in 2016 naar 960 incidenten in 2019 (er is gemeten tot en met juli 2019)⁵. Gebruik vlak voor of tijdens deelname aan het verkeer of bijvoorbeeld afleidende handelingen met ballonnen kunnen leiden tot rijden onder invloed, gevaarlijk rijgedrag en ongevallen. Ook in de gemeente Utrecht ziet politie vanaf 2019 een forse stijging van het gebruik van lachgas in het verkeer ten opzichte van de jaren ervoor.

3. Overlast

Het gebruik van lachgas in de openbare ruimte gaat bijna altijd gepaard met overlast. Deze overlast bestaat uit:

- geluidsoverlast; het vullen d.m.v. tanks geeft veel lawaai.
- milieuverontreiniging; het op straat achterlaten van ballonnen en ampullen
- groepsvorming; het gebruik vindt vaak plaats in grotere groepen waarbij er veel geluid wordt gemaakt. Dit geeft overlast en kan intimiderend overkomen.

¹ Gasflessen (tussen 2-10 kg) waarmee het mogelijk is ballonnen te vullen zonder gebruik van losse ampullen.

² Trimbos, Lachgas: van zorgen naar acties (2020)

³ CAM, Risicobeoordeling lachgas (2019)

⁴ Trimbos, Lachgas: van zorgen naar acties (2020)

⁵ Politie. Steeds meer incidenten met lachgas in het verkeer. <https://www.politie.nl/nieuws/2019/augustus/9/00-steeds-meerincidenten-met-lachgas-in-het-verkeer.html> (2020)

Aanleiding lachgasverbod

In februari 2020 is in Utrecht een lachgasverbod ingesteld voor vier gebieden en sinds januari 2021 geldt een verbod in vier gehele wijken; Zuidwest, West, Noordwest en Overvecht. Sinds de aanwijzing van de eerste verbodsgebieden is de wens om uitbreiding van het aantal gebieden veelvuldig geuit door bewoners, ondernemers en professionals. Aan de gemeenteraad is in december 2020 [toegezegd](#) om de huidige aanpak na een jaar te evalueren en na de zomer 2021 te komen met de uitkomsten. Deze evaluatie geeft antwoord op de vraag of een lachgasverbod helpt om lachgasoverlast tegen te gaan.

Uitkomsten evaluatie

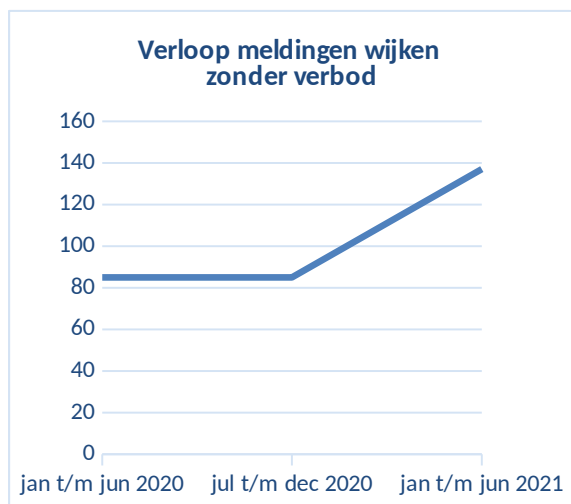
Voor deze evaluatie hebben de gebiedsmanagers veiligheid uit alle wijken een sfeerbeeld van het lachgasgebruik in hun wijk op gesteld. Verder is gekeken naar het aantal lachgas gerelateerde overlastmeldingen en is gekeken naar het lachgas gerelateerde afval dat Stadsbedrijven tegenkomt. Tot slot zijn gesprekken gevoerd met diverse externe partners waaronder politie, jongerenwerk, buurtteam, Jellinek, woningbouwcorporaties.

In verreweg de meeste wijken wordt veel lachgasgebruik gezien, zowel op straat als in auto's en achter de voordeur. Jongerenwerkers, wijkagenten en veldwerkers van Jellinek geven aan dat er meer sprake is van lachgasgebruik binnenshuis. Er is sprake van excessief gebruik door jongvolwassenen, met name vanuit tanks in plaats van ampullen/patronen. Als (positief) gevolg hiervan is er in sommige plekken minder vervuiling op straat door ampullen.

Wijkopzichters van Stadsbedrijven geven aan dat sinds het verbod een versnippering van gebruikslocaties (met bijbehorend afval) wordt gezien. Een aantal wijkopzichters geeft aan dat er afname is van gerelateerd afval, en/of dat er meer tanks worden aangetroffen op plekken waar voorheen vooral ampullen werden achtergelaten. Er wordt ook een waterbedeffect ervaren vanuit de wijken waar een verbod geldt, naar wijken zonder verbod, en ook naar gebieden net over de gemeentegrenzen.

Meldingen lachgasoverlast

In 2019 werden er 289 bewonersmeldingen van lachgasoverlast gedaan bij de gemeente. In 2020 waren dat er 807 en in de eerste helft van 2021 waren er 338 meldingen. De onderstaande grafieken tonen het verloop van het aantal overlastmeldingen als gevolg van lachgasgebruik. Vanaf augustus 2020 is de handhaving gestart. Ook is het sindsdien mogelijk om lachgas te melden in een aparte categorie binnen het meldingssysteem. Dit heeft mogelijk invloed op het aantal meldingen.

Betreft wijken Oost, Noordoost, Binnenstad, Zuid, Leidsche Rijn, Vleuten-De Meern

Betreft wijken West, Zuidwest, Noordwest, Overvecht

In drie van de vier wijken waar een verbod geldt, is het aantal overlastmeldingen aanzienlijk afgenomen; Noordwest, Overvecht en Zuidwest. Alleen in West is het aantal meldingen nagenoeg gelijk gebleven. In een aantal andere wijken (Noordoost, Vleuten-De Meern en Zuid) geldt een toename.

De wijkopzichters van stadsbedrijven zien in een aantal wijken meer versnippering in gebruikslocaties. Ook zien wijkopzichters van een aantal wijken sterke afname van ampullen op straat en toename van gasflessen.

Handhaving

In augustus 2020 is gestart met handhaving van het lachgasverbod door Toezicht & Handhaving van de gemeente (THOR) en politie. In totaal zijn er (t/m 30 juni 2021) 168 processen verbaal (pv's) opgemaakt, waarvan 16 door THOR en de rest door politie. Hierbij zijn de meeste processen verbaal in de wijken West en Overvecht geschreven. Alle processen verbaal zijn aangeboden aan het Openbaar Ministerie.

Wat opvalt is dat in de wijk Noordwest 6 pv's zijn opgelegd, dat zijn er aanzienlijk minder dan in Zuidwest (22), Overvecht (50) en West (70)⁶. Het aantal pv's voor lachgas is afhankelijk van de meldingsbereidheid m.b.t. overlast. Daar waar vaak melding gedaan wordt van (jeugd)overlast wordt vaker het gebruik van lachgas geconstateerd.

In (de tweede helft van) 2020 zijn veel minder pv's opgelegd dan in (de eerste helft van) 2021. Een verklaring hiervoor kan zijn dat de verbodsgebieden in januari 2021 zijn uitgebreid.

Bij inwerkingtreding van het verbod was de afspraak dat handhaving ervan door THOR zou worden gedaan. De meeste overtredingen vinden echter in de late avond en nachtelijke uren plaats, waardoor handhaving in de praktijk vooral door politie wordt gedaan. Handhaving vindt plaats vanuit reguliere capaciteit en is momenteel een tijdrovend proces door het ontbreken van een feitcode. Aan de hand van meldingen van burgers en eigen bevindingen treden politie en THOR op. Daarmee ontstaat aardig

⁶ Van ca. 20 pv's geen registratiedatum of locatie bekend

zicht op de problematiek, maar het ontbreekt aan een volledig beeld van de omvang ervan. We treden ook bestuursrechtelijk op en zien dat dit middel effectief is. Alle overtreeders met een vaste woon- of verblijfplaats hebben een waarschuwingsbrief ontvangen. Aan 13 van hen is een last onder dwangsom opgelegd, waarvan er één is verbeurd (€100).

Hulpverlening

Jellinek Preventie heeft gesprekken gevoerd met ketenpartners in de vier Utrechtse wijken West, Overvecht, Zuidwest en Noordwest. Het doel van de gesprekken was inzicht verkrijgen in de huidige problematiek (aard/omvang) rondom lachgasgebruik bij jongeren in Utrecht, zodat (preventie) interventie/programma's ingezet/ontwikkeld kunnen worden om riskant gebruik te voorkomen/reduceren. Er is gesproken met Gezondheidscentrum Kanaleneiland, Stichting JoU, Wijkagent Kanaleneiland, veldwerk Jellinek, Gebiedsmanager veiligheid Zuidwest, Beleidsadviseur OOV, Kinderarts, Regionale Ambulance Voorziening Utrecht, Buurtteam Utrecht. Uit deze gesprekken zijn o.a. de volgende punten naar voren gekomen:

- Ander soort gebruik, namelijk meer vanuit cilinders/tanks dan vanuit ampullen
- Jongeren onderschatten risico's
- Straatcultuur; schaamte, hulp is zwakte, is taboe
- Probleemgebruikers vaak multi-problematiek
- Omgeving maakt zich zorgen; schulden, conflicten, agressie, huiselijk geweld
- Fysieke klachten geconstateerd door artsen

In Overvecht is gestart met wijkgericht plan van aanpak om de onderliggende problematiek aan te pakken. Geen relatie tussen deze aanpak en vermindering van overlast op straat.

Conclusies

Op basis van de evaluatie kunnen we het volgende concluderen:

- Sinds het lachgasverbod is in de vier betreffende wijken een afname te zien van overlast op straat als gevolg van lachgasgebruik.
- Er is een waterbedeffect van wijken met verbod naar gebieden zonder verbod.
- Lachgasgebruik blijft een probleem. Er zijn ernstige zorgen over de gezondheid van lachgasgebruikers en zorgelijke toename van lachgasgebruik in het verkeer.
- Het beeld van professionals is dat, naast het gebruik in de openbare ruimte, vaker binnenshuis lachgas wordt gebruikt.
- Handhaving van het verbod is tijdrovend door het ontbreken van een feitcode.
- Landelijke wetgeving en toereikende hulpverlening zijn nodig om probleem bij de bron aan te pakken.